

## Het cosmetisch handboek

Er is zorg over het niveau van het onderwijs in Nederland. Maar als ik de kranten lees, krijg ik juist het gevoel dat we de goede kant op gaan. Het competentiegericht onderwijs is vervangen door beroepsgericht onderwijs. Eureka! Wat een verbetering. En ook de schaalvergroting is voorbij. ROC Eindhoven heet tegenwoordig 'Summa College', ROC Zeeland en ROC Westerschelde gaan samen verder onder de naam 'Scalda'. En de zinkende schepen Albeda en Zadkine zijn omgedoopt tot vakscholen. Geen ROC meer te bekennen. En hoor, de HTS komt terug, de HEAO. Ook de Hogescholen worden ten grave gedragen.

We trappen er allemaal in. Het doet me denken aan de kapperswereld. Daar heet een kapper inmiddels een Barbershop. Of Hairforce 1, een Hairstylist, Home of Hair, Headquarter, Hair Temptation, Hairfashion, Hairfusion. Maar in al die hairsalons wordt gewoon geknipt met kam en schaar.

De vraag is nu of het vakcollege of de HTS beter onderwijs bieden dan het oude ROC of de in onmin geraakte Hogeschool. Staan er nu wel bevoegde docenten voor de klas? Gaat er nu meer geld naar het klaslokaal? Ik waag het te betwijfelen. Van de 6600 euro die een onderwijsinstelling per leerling krijgt, gaat er nog steeds maar 1500 euro naar het klaslokaal, tenminste dat is zelfs te hopen, want peperdure reclamebureaus moeten betaald worden om de nieuwe namen van de onderwijsinstellingen in de markt zetten. Zo heeft de invoering van een nieuwe naam en huisstijl van een ROC in het midden van het land drie ton gekost. Maar ja, dan doet een student geen administratieve opleiding op een ROC meer, nee, dan zit hij toch maar mooi op het *administration and businesscollege*. Daar kun je op een verjaardag mee aankomen!

## Onderwijskundige ontwikkelingen

We moeten ons niet laten verblinden door de nieuwe namen van onze onderwijsmoloch. Als ik de artikelen van onze deskundige journalisten lees, krijg

je haast het gevoel dat alle misstanden verleden tijd zijn. Maar het lijkt mij niet onverstandig om te kijken wat er werkelijk gebeurt op die scholen.

Goed, het competentiegericht onderwijs is ten grave gedragen. Sterker nog, op sommige scholen mag het woord competentie niet eens meer genoemd worden! De term is te besmet geraakt, het woord roept teveel negatieve associaties op. We gaan de goede kant op, zou je zeggen. Maar de verdedigers van dat mislukte onderwijsmodel waarin de docenten geen les meer mochten geven en de leerlingen hun eigen leervraag moesten formuleren, hebben zichzelf nu gebombardeerd tot voorvechters van een nieuwe waarheid, zoals het 4 C/ID model, of het leerlijnenmodel, of een van die andere onderwijsmodellen die nu zo in de mode zijn. Allemaal net zo *'evidence based'* als het competentiegericht onderwijs en volgens de laatste wetenschappelijke inzichten onderbouwd, aldus de hippe dames van onze pedagogische centra. Zij zijn net als bij de invoering van het CGO weer druk bezig om docenten te vertellen hoe ze les moeten geven en welke kant het onderwijs op moet gaan. Dat ze zelf nog nooit voor de klas hebben gestaan, deert hen niet. Ze hebben immers onderwijskunde gestudeerd? Ik heb een paar maanden geleden eens een aantal van deze dames horen praten over docenten. Ik citeer: 'Ze willen niet veranderen. Ze zijn vastgeroest. Het dinosaurussen zijn die de leerlingen frontaal toeblijven met informatie die al verouderd is als ze hem hebben uitgesproken.'

Maar waarom dat competentiegericht onderwijs mislukt is? Geen school die er een fatsoenlijk onderzoek naar heeft gedaan. Geprobeerd, mislukt, weggegooid. Geen onderwijskundig beleidsadviseur of bestuurder die er nog bij stilstaat. We moeten verder, opnieuw vernieuwen, veranderen. Jammer van de leerlingen die er de dupe van zijn geworden. De voormalig aanhangers van het competentiegerichte onderwijs staan nu met hetzelfde elan het leerlijnenmodel verdedigen, of dat 4 C/ID model. Het nieuwe ei van Columbus. En aan de slag gaan ze, prachtige schema's ontwikkelen ze, schitterende handboeken. Dat de docenten hun modellen niet begrijpen, is lastig, maar ze zijn nooit te beroerd om de leraren uit te leggen hoe ze hun lessen moeten voorbereiden, uitvoeren en evalueren.

Kunt u zich voorstellen dat de docent zich aangetast voelt in zijn beroepseer? Dat hij zich niet serieus genomen voelt? En hij heeft gelijk. Een huisarts laat zich toch ook niet vertellen op welke wijze hij u moet behandelen of een bakker hoe zijn broodjes moet bakken? Op de ROC's en Hogescholen gebeurt dit, vaak omlijst met intimidatie, iets wat niet naar buiten komt. Jammer dat de onderwijsinspectie daar geen onderzoek naar doet.

### **Ontregelen?**

Onze minister wil het onderwijs ontregelen. Een uitstekend plan. Jammer alleen dat op heel veel scholen juist de regelwoede de overhand heeft gekregen. Integraal procesmanagement heet dat. Regels, procedures, kaders, formats, spelregels, afspraken, producten- en dienstencatalogi, intern service-level agreements. De bestuurskundigen van adviesbureaus worden en masse ingehuurd om die regelwoede in goede banen te leiden. En ze zijn grondig hoor, die heren. Geen onderwijsactiviteit ontsnapt aan hun aandacht. Een begeleidingsgesprek met een leerling voeren? Dat vraagt om een handboek waarin precies staat welke vragen een docent moet stellen. Een leraar van een basisschool vertelde mij dat hij vorige maand midden in een les bezoek kreeg van een remedial teacher van de onderwijsbegeleidingsdienst. Haar vraag was welke leerlingen extra ondersteuning nodig hadden, dan kon ze meteen aan de gang. Geen, antwoordde hij naar waarheid. Maar dat kon niet, aldus de dame. In het contract met de stichting stond dat zij uit deze klas drie leerlingen diende te begeleiden.

Weet u hoe ik die regelwoede noem? Gestold wantrouwen. De minister ontregelt, het onderwijs regelt. De regelcultuur heerst, de autonomie en zeggenschap voor de docent verdwijnen nog meer naar de achtergrond. En dat terwijl de positie van de docent in alle onderwijsvernieuwingen al steeds zwakker is geworden. Hij is, letterlijk en figuurlijk, van zijn podium gehaald. Hij is van docent leerprocesbegeleider geworden, coach of studieloopbaanbegeleider. En nu generalist die moet uitvoeren wat andere mensen voor hem bedenken.

Op een politieschool geeft een docent omgangskunde recht, of een docent gezondheidskunde Nederlands, zonder dat hij een zin fatsoenlijk kan spellen.

### **De docent als kostenpost**

Gelukkig heeft het Ministerie scholen duidelijk gemaakt dat aan deze praktijk een einde moet komen. Voor de klas moeten bevoegde docenten staan. Maar u weet hoe de ROC's en Hogescholen hieraan vervolgens gehoor geven? Indien een niet-bevoegde docent, onderwijsassistent of instructeur lesgeeft, is er altijd een *docent op loopafstand* aanwezig. Een DOLA. Dat is een docent die wel de benodigde papieren heeft en in hetzelfde gebouw aanwezig is om in het geval van problemen in de les kan ingrijpen. Op loopafstand. Er is nog net niet beschreven hoeveel meter dit is, of in hoeveel seconden hij in het lokaal moet kunnen staan.

Ik vraag me af: waarom staat die DOLA niet gewoon zelf voor die klas? Waarom laat hij het vak waarvoor hij geleerd heeft over aan iemand die er eigenlijk niet zo veel kaas van gegeten heeft? De DOLA is tekenend voor de teloorgang van de status van docent. Denkt u dat een hartchirurg zijn operaties overlaat aan zijn assistent en op loopafstand wacht op mogelijke complicaties? En een FYLO, een fysiotherapeut op loopafstand, zult u ook nergens tegenkomen.

In het onderwijs dus wel. Niet omdat de docenten dit willen, niet omdat de samenleving dat nastreeft, of het ministerie, nee, omdat de DOLA een lastig organisatorisch probleem van de school oplost. Je kunt voldoen aan de wettelijke eisen zonder dat je dat teveel geld gaat kosten. Een lesgevende onderwijsassistent is namelijk veel goedkoper dan een docent. En ach, dat ze niet goed kan rekenen of spellen, of geen kaas gegeten heeft van didactiek... Van dat mooi bespaarde geld kun je immers mooie schoolgebouwen neerzetten, of het salaris van de bestuurders met 25% verhogen, negenduizend euro onder de Balkenende-norm zodat er geen haan naar kraait.

Ik moet er in geval niet aan denken dat mijn huisarts nooit geneeskunde heeft gestudeerd, of mijn apotheker zijn medicijnenbul niet heeft gehaald. Het lot van mijn lichaam leg ik vol vertrouwen in hun handen. En studenten gaan

ervan uit dat ze de mogelijkheden die zij met zich meedragen in de handen leggen van een bevoegd en vakbekwaam docent.

### **Regels, regels, regels**

De minister heeft mooie plannen om de kwaliteit van docenten en het onderwijs te verbeteren. Maar de autonomie van de scholen zal haar beleidsvoorname teniet doen. Amarantis bewijst het, en nu, deze week nog, Artez. Ontregelen is prima, maar dat kan alleen als de minister de autonomie van onderwijsinstellingen fundamenteel herziet.

In de eerste plaats dient de lumpsumfinanciering te verdwijnen omdat de overheid hierbij geen enkele controle heeft over de doelmatige besteding van de ter beschikking gestelde middelen. Onderwijsgeld moet geormerkt worden. De overheid moet precies voorschrijven waaraan een school de middelen mag besteden. Hierbij dient het grootste deel van de gelden ten goede te komen aan het geven van onderwijs, dat wil zeggen de directe relatie tussen docent en student. De resultaatfinanciering moet daarbij losgelaten worden. Niet een behaald diploma zou het uitgangspunt van bekostiging moeten zijn, maar de kwaliteit van het onderwijs.

De onderwijsinspectie moet actief toezien op deze kwaliteit. Waar zij nu vooral controleert of het onderwijs op een school verloopt volgens de door de school zelf beschreven processen dient zij zich voortaan te richten op het inspecteren van de kwaliteit van de inhoud van de lessen, de didactiek, het lesmateriaal en de kwaliteit van docenten.

Ik las laatst het boek 'bij welke reorganisatie werk jij?' Een verhaal trof me. In Haren bevond zich ooit een weg waar veel mensen te hard reden en zich allerlei gevaarlijke verkeerssituaties afspeelden. Dat moest ten einde komen, vonden de gemeenteambtenaren. Er werden verkeersborden geplaatst, flitspalen neergezet, aan de lopende band boetes uitgedeeld, nog meer borden aangebracht. Het einde van het liedje was een bosschage verkeersborden. Er was geen touw meer aan vast te knopen. En: iedereen reed nog steeds te hard. Toen

besloot men alle borden weg te halen en een kleine aanpassing in het wegdek te doen: klinkers en een kleine flauwe bocht. Het natuurlijk gevoel van de weggebruikers zou moeten leiden tot het minderen van vaart. En wat bleek: de verkeerssituatie verbeterde in een mum van tijd.

Zo moeten de onderwijsinstellingen ook handelen. Geef de docent zijn natuurlijk gevoel weer terug. De docent moet weer centraal staan op school. Hij is degene met wie het onderwijs staat of valt, niemand anders.